

РОЗДІЛ 3 РОМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.134.2'27'367.625'42:82-92

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.42.2.21>

ВІДДІЄСЛІВНІ ФОРМИ ТА ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ІСПАНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ МОВЛЕННІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ

VERB FORMS AND THEIR FUNCTIONING IN SPANISH AND UKRAINIAN PUBLICATIVE SPEECH: LINGUISTICOGNITIVE AND COMMUNICATIVE FEATURES

Бочарникова Т.Ф.,

orcid.org/0000-0002-3526-9400

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Безгубенко В.Р.,

orcid.org/0009-0005-3791-5815

студентка II курсу магістратури факультету іноземних мов

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

У статті аналізується багатofункціональність віддієслівних форм як важливого мовного явища, що об'єднує граматичні, словотвірні та стилістичні аспекти. Основна увага зосереджена на їх використанні в публіцистичному дискурсі, зокрема в іспанській та українській мовах, де ці форми грають значну роль у передачі узагальнених понять, описі соціально важливих явищ та впливі на громадську думку. Наголошено, що віддієслівні утворення не лише зберігають семантику дії, успадковану від дієслів, а й отримують нові граматичні функції, властиві іменникам або прикметникам. Завдяки цьому можна створювати компактні й лаконічні висловлювання з високим рівнем інформаційної насиченості та переконливості у риторичному плані.

Аналіз сучасних досліджень дозволив установити, що граматичні конструкції становлять особливу важливість для перекладача при роботі з віддієслівними формами. Відтак, виявлено головні особливості публіцистичного дискурсу, специфіку його впливу на реципієнтів, а також тонкощі перекладу окремих одиниць мови.

Окреслено основні функції віддієслівних форм у публіцистичному стилі, як-от: створення когнітивних сценаріїв, підсилення категоричності висловлювань, формування ефекту об'єктивності, а також їхнє використання в ролі маркерів ключових медійних тем. Здійснено аналіз труднощів перекладу форм, які виникають через мовні традиції та відмінності у стилістичних нормах іспанської та української мов.

У тексті зроблено висновок про ключову роль віддієслівних форм у формуванні інтонаційної виразності, логічної структурованості й емоційного впливу публіцистичного твору.

У подальших наукових розвідках планується приділити увагу аналізу впливу досліджуваних форм на читача, зокрема в контексті авторської інтонації та когнітивного сприйняття.

Ключові слова: віддієслівні форми, публіцистичний дискурс, номіналізація, словотвір, лінгвокогнітивні особливості, переклад.

The article analyzes the multifunctionality of verb forms as an important linguistic phenomenon that combines grammatical, word-formation, and stylistic aspects. The main focus is on their use in journalistic discourse, in particular in Spanish and Ukrainian, where these forms play a significant role in conveying generalized concepts, describing socially important phenomena, and influencing public opinion. It is emphasized that verbal formations not only retain the semantics of action inherited from verbs, but also acquire new grammatical functions inherent in nouns or adjectives. This allows you to create compact and concise statements with a high level of information richness and rhetorical persuasiveness.

An analysis of modern research has shown that grammatical constructions are of particular importance for a translator when working with verb forms. Thus, the main features of journalistic discourse, the specifics of its impact on recipients, as well as the subtleties of translating individual language units, have been identified.

The main functions of verb forms in the journalistic style are outlined, such as: creating cognitive scenarios, enhancing the categorical nature of statements, creating the effect of objectivity, and their use as markers of key media topics. An analysis of the difficulties of translating forms that arise due to linguistic traditions and differences in the stylistic norms of the Spanish and Ukrainian languages has been carried out.

The text concludes that verb forms play a key role in shaping intonational expressiveness, logical structure, and emotional impact of a journalistic work.

In further scientific research, it is planned to pay attention to the analysis of the impact of the studied forms on the reader, in particular in the context of the author's intonation and cognitive perception.

Key words: verb forms, journalistic discourse, nominalization, word formation, linguistic cognitive features, translation.

Постановка проблеми. Сучасна публіцистика – це один із найактивніших типів дискурсу, де слова виконують не лише роль передачі інформації, а й виражають думки, дозволяють оцінювати і впливати на читача. Серед інструментів для створення смислу у публіцистичному тексті важливе місце займають віддієслівні форми, які поєднують в собі ознаки дієслова та іменника. Вони забезпечують компактність, динамічність і узагальненість висловлювання. Перед перекладачами публіцистичних текстів ці одиниці ставлять непросту задачу, оскільки у різних мовах вони мають різні морфологічні значення та стилістичні особливості. Це зумовлює необхідність детального дослідження особливостей відтворення віддієслівних форм у перекладі з іспанської на українську та з української на іспанську.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останні дослідження демонструють зростаючу увагу до віддієслівних форм, які виступають міжкатегоріальними мовними одиницями та функціонують на стику граматики й словотвору. Сучасні лінгвісти (Я. Бойко, А. Болотнікова, Л. Булаховський, І. Вихованець, О. Тараненко) акцентують увагу на гібридній природі цих форм, що поєднують семантику дії з граматичними характеристиками іменників або прикметників. Особливе значення приділяється їхній ролі в публіцистичному дискурсі, де вони виконують функції номінації, узагальнення і категоризації явищ. Крім того, дослідники (І. Гнатюк, Л. Комісарова, Р. Кветко, М. Халлідей та А. Круз) відзначають когнітивний потенціал віддієслівних форм, які сприяють конструюванню уявлень про соціальні процеси.

У міжмовному аспекті відзначено суттєві розбіжності між українською та іспанською мовами: тоді як в іспанській домінує активне використання номіналізацій і дієприкметників (А. Лопес Гарсія, Е. Алонсо), в українській публіцистиці простежується баланс між дієслівними та іменниковими формами (О. Селіванова, Л. Масенко). Це створює додаткові виклики для перекладачів, які змушені враховувати як структурні, так і когнітивно-культурні особливості тексту.

Актуальність дослідження зумовлена інтенсивними міжкультурними контактами та стрімким розвитком іспаномовної медіасфери, що висуває на передній план питання якісного перекладу

публіцистичних текстів, які відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки. Віддієслівні форми належать до мовних явищ, для яких не завжди існує точна відповідність між іспанською та українською мовами. Через це їх переклад часто потребує застосування перекладацьких трансформацій, уточнень або компенсацій. У сфері українського перекладознавства все ще бракує комплексних досліджень, присвячених передачі віддієслівних конструкцій у публіцистиці, що визначає наукову новизну даної роботи.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз та вивчення особливостей відтворення віддієслівних форм у публіцистичних текстах, а також визначення найбільш ефективних стратегій і прийомів перекладу, що забезпечують адекватність змісту та стилістичну гармонію перекладеного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. У сучасному мовознавстві поняття віддієслівних форм займає важливе місце серед питань словотвору і функціональної граматики. Термін «віддієслівні форми» використовується для позначення похідних мовних одиниць, утворених від дієслів, які, втрачаючи деякі морфологічні та синтаксичні характеристики первинного дієслова, набувають властивостей інших частин мови, найчастіше іменників або прикметників. Незважаючи на це, такі утворення зберігають тісний зв'язок із вихідним дієсловом, оскільки семантично вони продовжують передавати зміст дії чи процесу, але на формальному рівні набувають зовсім інших граматичних функцій.

У науковій традиції віддієслівні форми часто розглядаються як яскравий приклад вербально-іменних трансформацій, що відбуваються на перетині граматики й словотвору. У мовознавстві існують різні підходи до визначення їхнього статусу. Деякі дослідники відносять ці утворення до категорії віддієслівних іменників, дієприкметників або віддієслівних прикметників. Водночас інші наголошують, що віддієслівні утворення не варто зводити лише до словотвірного феномену. Вони інтегрують семантику процесуальності, успадковану від дієслова, з ознаками предметності або ознаковості, притаманними парадигмі іменника чи прикметника. Отже, віддієслівні форми необхідно розглядати як перехідні мовні одиниці, котрі поєднують функції різних частин мови та відіграють гібридну роль у синтаксичній структурі речення.

Класифікація віддієслівних форм базується на граматичних категоріях, які ці форми отримують від дієслова, а також на тих, що втрачаються в процесі їх трансформації. Найчастіше вони розподіляються залежно від типу словотворчих суфіксів і семантичних особливостей. Віддієслівні іменники зазвичай формуються за допомогою специфічних суфіксів, які передають значення процесу, результату чи дії як узагальненого поняття. Водночас віддієслівні прикметники зберігають процесуальний аспект у змісті, але в граматичному плані виконують функцію означення, характеризуючи предмет через його зв'язок із дією. Особливу роль відіграють дієприкметники та дієприслівники, що також належать до віддієслівних форм, хоча їх граматичний статус може різнитися залежно від мови [1, с. 232].

Класифікація віддієслівних форм ускладнюється тим, що їхнє функціонування суттєво відрізняється залежно від мови. В романських мовах, зокрема іспанській, віддієслівні іменники (тобто номіналізації) складають доволі розгалужену систему, яка широко застосовується в публіцистиці для передачі узагальнених понять, що стосуються соціальних або політичних явищ. В українській мові також існує значна кількість віддієслівних утворень, але їхнє стилістичне призначення може мати інакший характер. Їх часто використовують для підкреслення динамічності процесів, акцентування дії як абстрактної категорії або позначення результату виконаної діяльності [2].

Вербально-іменні трансформації виходять за межі простої трансформації дієслів в іменники. Вони також включають перехід дієслів до прикметникової системи, коли дієприкметники, зберігаючи ознаки дії, починають виконувати функцію означення. Це явище яскраво проявляється, наприклад, в іспанській мові. Форми на *-ado/-ido* (*terminado, conocido, perdido*) та *-ante/-iente* (*interesante, persistente*) широко застосовуються у публіцистиці для опису процесів, явищ чи осіб. В українській мові роль віддієслівних прикметників беруть на себе форми на *-ний, -тий, -учий* (*завершений, знаний, діючий*). У перекладах це часто створює певні складнощі, оскільки прямі відповідники не завжди легко знайти: іспанська мова використовує значно багатший набір дієприкметникових форм, тоді як в українській частину із них доводиться передавати описовими конструкціями [3].

Функціонально-стилістичні особливості віддієслівних форм у публіцистичному дискурсі становлять самостійний напрям дослідження, оскільки вони визначають, як мовні одиниці,

утворені на основі дієслів, реалізують свої комунікативні функції в текстах, що мають на меті не лише інформаційний обмін, але й вплив на читача. Публіцистичний стиль, як специфічний тип мовлення, вирізняється своєю двоїстою природою: він об'єднує раціональність та аргументованість із емоційно-експресивним забарвленням, створюючи можливість одночасно передавати фактичну інформацію і формувати суспільну думку. Публіцистика тяжіє до позначення явищ суспільного чи політичного життя у вигляді процесів і тенденцій, тому такі слова, як *transformación, manifestación, integración*, чи українські відповідники *трансформація, маніфестація, інтеграція* не просто називають слово, а і оформлюють соціально значущий факт, який набуває статусу ключового поняття. Номіналізації відіграють важливу стилістичну роль, оскільки сприяють створенню враження об'єктивності та наукового підходу. Це залишається актуальним навіть у випадках, коли автор прагне переконати читача або нав'язати власну точку зору [4].

Віддієслівні форми відіграють важливу роль у створенні стислості й лаконічності викладу, що характерно для публіцистичного стилю. Завдяки їм можна уникати громіздких описів і перетворювати складні причинно-наслідкові залежності на компактні мовні конструкції. Такі формулювання, як, наприклад, *la violación de los derechos humanos* («порушення прав людини»), демонструють суттєву мовну економність порівняно з розгорнутим варіантом, таким як *cuando se violan los derechos que pertenecen a las personas*. В українській мові аналогічний ефект проявляється у виразах на кшталт *порушення законодавства, укладення угоди, забезпечення безпеки*. Це не лише додає публіцистичному тексту динамічності, але й робить його зрозумілішим та доступнішим для широкого кола читачів [5, с. 176].

Переклад віддієслівних форм між іспанською та українською мовами ставить перед перекладачем значні виклики, оскільки їхнє стилістичне значення та частотність використання відчутно різняться. В іспанській мові номіналізація надзвичайно поширена і часто застосовується замість дієслів навіть у нейтральному контексті. Натомість в українській публіцистиці зазвичай простежується чергування дієслівних і іменникових форм, яке залежить від жанру тексту та авторської інтенції. Це створює необхідність для перекладача вирішувати, чи слід суворо відтворювати номіналізацію, чи замінювати її дієслівною конструкцією, щоб текст звучав природно для українського читача [6, с. 112–119].

У когнітивному аспекті віддієслівні форми в публіцистиці виконують функцію не лише самостійних мовленнєвих одиниць, а й центральних компонентів сценаріїв, що визначають спосіб сприйняття тексту читачем. Кожен матеріал у цьому жанрі орієнтований на формування конкретного уявлення про подію, і віддієслівні іменники відіграють роль своєрідних маркерів, які спрямовують аудиторію до певної інтерпретації реальності. Наприклад, слово *reforma* в іспанських засобах масової інформації часто набуває позитивного конотативного значення – асоціюється з оновленням, модернізацією та прогресом. Натомість в українському медіапросторі поняття *реформа* нерідко викликає асоціації з непопулярними заходами, труднощами або соціальною напругою. Як наслідок, одне й те саме віддієслівне утворення в різних культурних контекстах створює відмінні когнітивні сценарії, що безпосередньо впливає на підхід до перекладу [7].

Порівняльні дослідження української та іспанської мов розкривають схожість морфологічних моделей, але водночас підкреслюють стилістичні відмінності у функціонуванні таких форм. У перекладознавстві звертається увага на складнощі передачі віддієслівних одиниць через різницю в частотності їхнього використання та стилістичній значущості в кожній мові. В загальному контексті сучасні наукові праці описують віддієслівні форми як ефективний інструмент для концептуалізації і впливу в медійному просторі.

Віддієслівні форми ефективно впливають на структуру тексту, спрямовуючи читача у визначені рамки сприйняття. Це особливо очевидно в заголовках і підзаголовках, де віддієслівні іменники часто виконують функцію «сигнальних слів». Наприклад, заголовок на зразок *El fracaso de las negociaciones* («Провал переговорів») одразу задає настрій аудиторії, впливаючи на сприйняття: дії сторін оцінюються як невдалі, результат вважається відсутнім, а перспективи виглядають непевними. В українській пресі аналогічні заголовки, такі як «загострення конфлікту», «блокування угоди», «зрив домовленостей» формують схожий ефект. Когнітивний сценарій спрацьовує ще до того, як читач починає знайомитися з деталями тексту.

Крім того важливим аспектом є риторична ефективність віддієслівних форм, яка полягає в їхній здатності додавати твердженням категоричності та вагомості. У той час як дієслівна форма може передавати певний процес як гіпоте-

тичний або ще не завершений, віддієслівний іменник перетворює його на «незаперечний факт», позбавлений часової перспективи. Наприклад, замість вислову *la economía está colapsando* («економіка занепадає») автор може написати *el colapso de la economía* («занепад економіки»), що звучить значно більш категорично і не залишає місця для сумнівів [8].

Роль повторюваності має важливе значення. Віддієслівні форми завдяки своїй лаконічності часто використовуються в медіа як ключові слова, що повторюються у різних текстах, створюючи так званий «ефект рамки». Наприклад, якщо іспанські засоби масової інформації протягом тривалого часу застосовують слово *corrupción* у розмаїтті контекстів, воно перетворюється на домінуючу категорію, через яку аудиторія починає сприймати політичну реальність загалом. В українському інформаційному просторі схожу функцію виконують слова агресія, окупація, євроінтеграція. Вони формують когнітивне середовище, яке впливає на інтерпретацію новин незалежно від їх конкретного змісту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз віддієслівних форм у сучасному мовознавстві підтверджує їхній статус як перехідних мовних одиниць, що поєднують риси дієслова, іменника та прикметника. Вони не лише відображають процесуальність дії, але й виконують номінативні та означальні функції, стаючи важливим інструментом формування змісту в різних жанрах, зокрема у публіцистиці. Дослідження підтверджує, що віддієслівні утворення сприяють економії мовних засобів, створенню категоричності висловлювань та формуванню когнітивних сценаріїв сприйняття інформації. У міжмовному аспекті відзначено суттєві розбіжності між українською та іспанською мовами: тоді як в іспанській домінує активне використання номіналізацій і дієприкметників, в українській публіцистиці простежується баланс між дієслівними та іменниковими формами. Це створює додаткові виклики для перекладачів, які змушені враховувати як структурні, так і когнітивно-культурні особливості тексту.

У публіцистичному дискурсі віддієслівні форми відіграють ключову роль у виконанні низки важливих функцій. Вони стають засобом передачі авторської оцінки, насичують текст емоційним забарвленням, формують унікальний інтонаційний і ритмічний малюнок висловлювання, а також забезпечують створення когнітивно-змістовного контенту. Завдяки їх використанню автор

може не лише точно і лаконічно доносити інформацію, а й впливати на ставлення читача до описуваних подій, явищ чи осіб, роблячи текст більш переконливим і дієвим.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на:

- поглиблене вивчення когнітивних і прагматичних функцій віддієслівних форм у різних жанрах медіадискурсу;
- вивчення стилістичного навантаження віддієслівних форм;

- аналіз ролі повторюваності віддієслівних форм як ключових слів, що створюють інформаційні рамки у засобах масової інформації;

- дослідження взаємозв'язку між використанням віддієслівних форм та формуванням суспільної думки в умовах сучасного медіапростору.

Таким чином, віддієслівні форми залишаються перспективним об'єктом мовознавчого аналізу, здатним пролити світло як на закономірності функціонування мови, так і на механізми впливу публіцистики на свідомість суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця, 2018. 232 с.
2. Борисова О. В. Відтворення комічного в англо-українському перекладі. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. 2020. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/part_3/15.pdf (дата звернення: 19.09.2025).
3. Mockova, N., Spišiaková, M. War in Ukraine in Political Language in the Spanish Media: A Discourse Analysis of Written Press. *Íkala, Revista De Lenguaje Y Cultura*. 2025. Vol. 30(1). P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.17533/udea.ikala.358151>
4. Kamyants A. Evaluation in translation: a case study of Ukrainian opinion articles. *Perspectives*. 2020. Vol. 28, No. 3. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0907676X.2019.1582681> (дата звернення: 25.09.2025).
5. Губарець В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : навч. посіб. Тернопіль, 2019. 176 с.
6. Комісарова Л. В. Лінгвостилістичні аспекти перекладу публіцистичних текстів. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Іноземна філологія»*. 2016. № 1 (56). С. 112–119.
7. Лихошвед Н. Особливості сучасного перекладознавства. *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи*: матеріали І Міжнар. наук. конф., 27–28 квітня 2023 р. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. С. 130–135.
8. Баклан І. Експлікованість та імплікованість мовної культури у перекладі. *Гуманітарна освіта в технічних ВНЗ*. 2017. № 30. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/8277/9953> (дата звернення: 19.09.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025